

СПИСЪК И РЕЗЮМЕТА
на научните публикации на
гл. ас. д-р Бистра Мизова

които не повтарят представените за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ и са представени за участие в конкурс за академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 1.2. Педагогика (педагогическо общуване, педагогическа диагностика), обявен в ДВ, бр. 9 от 02.02.2016 г.

МОНОГРАФИИ

Самостоятелни монографии

- 1. Мизова, Б. (2015). Учителят като компетентен комуникатор. *Инструменти за измерване на социалната компетентност и комуникативния стил на учителя.* Издателство Колбис, С. 2015 г., 269 стр., ISBN 978-954-8921-94-7**

Резюме:

Монографичното изследване представлява опит за открояване и анализ на мястото и значението на социалната компетентност на учителя в неговия цялостен професионално-личностен компетентностен профил. Едновременно с това се акцентира върху идеята, че конструктът представлява генерална, комплексна и многоизмерна компетентност, която в неделимо съчетание с останалите области на професионалната компетентност на учителя (общо педагогическа, специално-предметна, методическа и технологична) оптимизира изпълнението на неговите професионални роли, функции и задачи в непосредствената педагогическа дейност, свързана с образованието, обучението и възпитанието.

В структурно отношение монографията се състои от увод, три глави, заключение, библиография и приложения и е с общ обем от 269 страници.

В *увода* е мотивиран изборът на проблематика за изследване като аргументацията адресира не само личните изследователски интереси и пристрастия на автора, а и потребностите на самата педагогическата практика за постигане на по-добро разбиране относно онези компоненти от професионално-личностния облик на учителя, които го правят успешен, значим и удовлетворен в неговата всекидневна професионална дейност.

В *първата част* на книгата са представени концептуалните основания за дефинирането и осмислянето на социалната компетентност като изследователски конструкт със самостоятелно значение. Откроява се и обосновава е ключовата роля на този тип компетентност за професията на учителя.

Във *втората част* на монографията, фокусът е поставен върху една от централните фасети на социалната компетентност на учителя – неговата комуникативна компетентност, като тя е репрезентирана чрез комплексния и динамичен конструкт комуникативен стил. Генерирани са идеи за неговото концептуално изясняване, за начините, чрез които се дефинира за целите на педагогическите изследвания и са представени откъси от методики и полезни в приложно отношение инструменти за изследване комуникативния стил на учителя.

В *последната трета част* са изведени резултати от серия емпирични изследвания, които се подчиняват на общата цел да запълнят известни празноти в проучванията върху социалната компетентност и комуникативния стил на учителите, предлагайки за апробация и адаптация в български културен контекст на надеждни инструменти в тази насока.

В *заключението* са очертани приносните моменти от цялостното монографично изследване на заявения проблем.

Библиографската справка включва 143 литературни източника, от които 42 на кирилица и 101 на латиница.

Самостоятелни текстове в колективни монографии

2. **Мизова, Б. (2015). Обяснителни подходи и модели на комуникацията – проекции в педагогически контекст.** В: Цветанска, С. Ил., Мизова, Б., Педагогическо общуване за практически цели, Университетско издателство “Св. Климент Охридски”, София, с. 11-41, ISBN 978-954-07-3925-0

Резюме: Параграфът е част от първа глава „Природа и проявления на педагогическото общуване” и се фокусира върху анализ на същността на феномена общуване чрез представяне на валидни от съвременна гледна точка изследователски перспективи и модели за неговото изследване от областта на реториката, лингвистиката, информационната теория и психологията. Предложени са прагматични модели на комуникация като са потърсени техните практически проекции в педагогическа среда. Сред дискутираните концепции са: *моделът на метакомуникативните аксиоми на П. Вацлавик*, *„квадратният” модел на комуникацията на Фр. Шулиц фон Тун*, *моделът за конструктивна комуникация и центриран подход върху личността на К. Роджърс* и др. В параграфа се систематизират фундаментални идеи и познание с приложен характер за процеса на междуличностно общуване и за неговите индивидуално-личностни и контекстуални детерминанти, което позволява на читателя с педагогическа ориентация да осъществи рефлексия върху значимостта на феномена комуникация за личностното и професионално формиране на педагога. Обемът на параграфа е 30 страници. Използваната литература в този параграф включва 23 източници, от които 13 на кирилица и 10 на латиница.

3. **Мизова, Б. (2015). Изследване на педагогическото общуване в училищна среда чрез анализ на случаи.** В: . В: Цветанска, С. Ил., Мизова, Б., Педагогическо общуване за практически цели, Университетско издателство “Св. Климент Охридски”, София, с. 50-85, ISBN 978-954-07-3925-0

Резюме: В параграфа, който е част от първа глава „Природа и проявления на педагогическото общуване” са представени и анализирани резултати от емпирично проучване на проявления на педагогическо общуване в училищен контекст чрез прилагане на количествено-качествен изследователски подход и съчетание на разнообразни методи като наблюдение, анализ на случаи, контент анализ. Вследствие на проучването са открити категориални области от случаи на нарушено педагогическо общуване, в рамките на които във втората глава са селектирани конкретни казуси и са предложени адекватни педагогически инструменти за тяхното решаване.

Използваната литература в този параграф обхваща 18 източника, от които 12 на латиница. В текста са представени общо 9 фигури и таблици.

4. **Мизова, Б. (2015). Социалнокомуникативната компетентност в професията на учителя – теоретични и емпирични аспекти.** В: Цветанска, С. Ил., Мизова, Б., Педагогическо общуване за практически цели, Университетско издателство “Св. Климент Охридски”, София, с. 85-102, ISBN 978-954-07-3925-0

Резюме: В съвременния динамичен контекст на съществуване и развитие, социалната компетентност се приема за ключово важна предпоставка за просперитет, лично и социално благополучие. Трансверсалността на този тип компетентност е залог за адаптивно функциониране в разнообразни видове контекст и среди – семейство, образователни среди, професионална дейност, обществото като цяло и през целия жизнен цикъл – в детска, млада и зряла възраст. Социалната компетентност и комуникативната като интегрален неин аспект заемат ключово място в спектъра от значими професионални компетентности на педагога (учителя). В параграфа са представени и анализирани същността на конструкта социална компетентност и няколко конкретни подхода за неговото осмисляне и емпирично изследване.

Използваната литература в този параграф включва 25 източника, от които 11 на кирилица и 14 на латиница. В текста са представени и 2 фигури.

5. Мизова, Б. (2015). Педагогическо общуване за стимулиране на ученето и мотивацията на учениците в обучението. В: Цветанска, С. Ил., Мизова, Б., Педагогическо общуване за практически цели, Университетско издателство “Св. Климент Охридски”, София, с. 103-1136, ISBN 978-954-07-3925-0

Резюме: Параграфът е част от втора глава „Избрани проблеми на педагогическото общуване – от казусите към решенията” на монографичното изследване. В него се представя конкретен проблем на педагогическото общуване (под формата на казус), който е пример за негативно проявление на общуването в обучението, нарушаващ неговото качествено осъществяване, респ. постигането на конкретните педагогически цели и резултати. След излагането на конкретния казус са предложени вариации на обяснителни концепции от теоретичен и практически характер, които конкретно биха подпомогнали учителите да постигнат по-високи нива в осигуряването на мотивиращо включване на учениците в обучението. Част от тези концепции обхващат принципите на конструктивисткия и центриран върху ученика подход в обучението, анализ на необходимостта от висока управленска компетентност на учителя, теорията за активиране на естествените фундаменти на ученето при учениците, идеята за адаптиране на преподаването към водещите модалности и стилове на учене на учениците, теориите за типовете учебна мотивация и „мотиваторите” в обучението. В края на параграфа са представени някои полезни инструменти за учители под формата на кратки информационни листовки, познавателни карти, техники и др., които да ги подкрепят в стимулиращата им функция по отношение ученето на учениците.

Библиографските източници, използвани в този параграф са 16, от които 15 са на латиница.

6. Мизова, Б. (2015). Позитивна комуникация за разрешаване на проблеми с дисциплината. В: Цветанска, С. Ил., Мизова, Б., Педагогическо общуване за практически цели, Университетско издателство “Св. Климент Охридски”, София, с. 137-164, ISBN 978-954-07-3925-0

Резюме: Параграфът е представен под номер 2 в структурната рамка на втора глава „Избрани проблеми на педагогическото общуване – от казусите към решенията” от монографията.

Изложението запознава заинтересования читател с концепции за най-честите проявления на нарушено педагогическо общуване в резултат от проблеми с дисциплината в ученическият клас, абстрахирани на базата на резултати от емпирични изследвания в тази област. Прави се опит да се демитологизират определени есенциални «мъдрости» за дисциплината, за да се формира критично отношение към нарушения от този тип чрез запознаването с някои фундаментални и утвърдени подходи и модели за управление на дисциплината в ученическият клас през 20 век, както и да се развие нагласа у читателите с педагогически интереси, че справянето с дисциплинарните проблеми изискват гъвкави и позитивни стратегии с превантивен, интервенционен и корекционен характер, базиращи се на управление на комуникационните процеси и интеракциите в ученическият клас чрез високо развито равнище на социална, респ. комуникативна компетентност на учителя (и изобщо на педагога).

Библиографските източници, използвани в този параграф са 12, от които 8 са на латиница.

7. Мизова, Б. (2015). Комуникация и управление на груподинамичните процеси в ученическият клас. В: Цветанска, С. Ил., Мизова, Б., Педагогическо общуване за практически цели, Университетско издателство “Св. Климент Охридски”, София, с. 165-195, ISBN 978-954-07-3925-0

Резюме: Параграфът е трети по ред в структурата на втора глава „Избрани проблеми на педагогическото общуване – от казусите към решенията” от монографията. Изложението се фокусира върху динамиката на взаимоотношенията в ученическият клас като група, изразени чрез механизмите на привличане - отблъскване, симпатия - антипатия. Тези групови процеси оказват съществено влияние върху социалния климат в класната стая, а оттам и върху всички

останали параметри, осигуряващи ефективна среда за учене и постижения в обучението. През всички етапи на развитието на ученическия клас като добре работеща и сплотена група има кризи и критични моменти, по отношението на които учителят като формален групов лидер трябва да прояви висока компетентност в диагностичен, комуникативен и методически план, за да улесни конструктивното протичане на групово-динамичните процеси в класа.

Използваната литература в този параграф обхваща 9 източника, от които 4 на кирилица и 5 на латиница.

ЕЛЕКТРОННИ УЧЕБНИ ПОМАГАЛА

- 8. Мизова, Б. Педагогическо общуване, електронен курс за дистанционно/смесено обучение <http://moodle.e-center.uni-sofia.bg/course/view.php?id=6> (2014) (приложени са описание на структурата и съдържанието на курса, служебна бележка за авторството и оценка на курса)**

Резюме: Курсът включва електронни учебни материали (аудио лекции и учебни видео материали), допълнителни електронни ресурси и учебни задачи, осигуряващи цялостно обучението по дисциплината „Педагогическо общуване“ (спец. Педагогика). Курсът е разработен на основата на приета от Факултетски съвет учебна програма и е рецензиран в рамките на на проект BG051PO001-4.3.04/0011 „Повишаване на капацитета на академичния състав от педагогическите специалности на Софийски университет в проектиране, провеждане и осигуряване на качествено електронно дистанционно обучение" с ръководител проф. Румяна Пейчева-Форсайт.

Курсът съдържа 13 теми, въвеждаща и заключителна части. В съдържателно отношение всяка от темите включва анотация на основните цели и проблеми, предвидени за усвояване в нейните рамки, както и допълнителни материали под формата на текстове, линкове към учебни материали, дидактически задачи, които да подобрят разбирането, да подпомогнат личната рефлексия и усъвършенстването на педагогическите комуникативни умения у студентите. Темите са:

ТЕМА 1: ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ОБЩУВАНЕТО КАТО СОЦИАЛНО ЯВЛЕНИЕ: ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПОДХОДИ И МОДЕЛИ

Темата има за цел да запознае студентите с природата и същността на феномена общуване чрез представяне на валидни от съвременна гледна точка изследователски перспективи и модели за неговото изследване от областта на реториката, лингвистиката, информационната теория и психологията.

В резултат от работата по темата студентите ще изградят единна система от теоретични познания за процеса на междуличностно общуване и за неговите индивидуално-личностни и контекстуални детерминанти и ще могат да оценяват адекватно и задълбочено значимостта на феномена комуникация за личностното си и професионално формиране и развитие.

ТЕМА 2: СОЦИАЛНА ПЕРЦЕПЦИЯ И ОБЩУВАНЕ. КОМУНИКАТИВНИ БАРИЕРИ И ПРОЯВИ НА СУБЕКТИВНОСТ В ОБЩУВАНЕТО - I. ЧАСТ

Темата представя мястото и ролята на себевъзприемането и възприемането на другите в процеса на междуличностно общуване, влиянието на контекстуалните фактори върху разгръщането и развитието на комуникацията, както и основните видове комуникативни бариери и поведенчески капани, препятстващи, изграждането на конструктивни междуличностни взаимодействия в професионална и неформална сфера на изява.

ТЕМА 3: СОЦИАЛНА ПЕРЦЕПЦИЯ И ОБЩУВАНЕ. КОМУНИКАТИВНИ БАРИЕРИ И ПРОЯВИ НА СУБЕКТИВНОСТ В ОБЩУВАНЕТО - II. ЧАСТ

В резултат от предвидените учебни дейности по темата студентите ще изградят комплекс от теоретико-приложни знания за феномените, препятстващи ефективното междуличностно общуване както и умения за себerefлексия относно собствените силни страни и проблемни зони като професионални комуникатори, за изследване и модериране на

комуникативното взаимодействие с цел предотвратяване и противодействие на възникващи или съществуващи бариери в него.

ТЕМА 4: СЪЩНОСТ НА ПЕДАГОГИЧЕСКОТО ОБЩУВАНЕ. ОТЛИЧИТЕЛНИ БЕЛЕЗИ И ХАРАКТЕРНИ ЧЕРТИ.

Независимо от своята специфика породена от особеностите на съдържанието и от необходимостта от спазването на правила, които съответстват на особеностите на професионалната комуникация, педагогическото общуване в училище е социално по своята същност и се подчинява на общите принципи и закономерности на междуличностната комуникация. В темата се дискутират основни концептуални подходи към същността, характерните черти и проявленията на педагогическото общуване като вид професионална комуникация със свои специфики и отличителни белези.

В резултат от работата по темата студентът ще може да разпознава и изброява основните принципи и правила на ефективното общуване с разнообразни субекти в педагогически контекст. Чрез познаване на сложната и комплексна природа на професионалната педагогическа комуникация и нейния интегративен характер студентите ще могат да проявяват себerefлексия, която ще им помогне да избират и изпробват гъвкави стратегии на педагогическо общуване, фокусирано върху потребностите и особеностите на ученика и училищната организация.

ТЕМА 5: ВЕРБАЛНО ОБЩУВАНЕ И НЕГОВИЯ КОМУНИКАТИВЕН ПОТЕНЦИАЛ В ПЕДАГОГИЧЕСКИ КОНТЕКСТ. I. ЧАСТ - ОБЩОТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ.

Темата има за цел да запознае студентите с особеностите и възможностите на вербалния канал в междуличностното общуване във формален и неформален контекст чрез представяне на валидни съвременни психологични и лингвистични концепции за използване на речта/езика като инструмент за успешна комуникация.

ТЕМА 6: ВЕРБАЛНО ОБЩУВАНЕ И НЕГОВИЯ КОМУНИКАТИВЕН ПОТЕНЦИАЛ В ПЕДАГОГИЧЕСКИ КОНТЕКСТ. II. ЧАСТ - РАЗВИТИЕ НА ПРЕЗЕНТАЦИОННИТЕ УМЕНИЯ НА УЧИТЕЛЯ.

В резултат от предвидените учебни дейности по темата студентите ще познават комуникативния потенциал на вербалното общуване и ще могат да използват психологически и лингвистични инструменти за анализ на собственото вербално комуникативно поведение и това на другите партньори в педагогическа среда, ще развият увереност и ефективност в използването на този комуникационен канал чрез оптимизиране на познанията и практиката си за убедително представяне/презентиране в професионален контекст на студентите, подготвящи се за учители.

ТЕМА 7: НЕВЕРБАЛНОТО ОБЩУВАНЕ В ПЕДАГОГИЧЕСКА СРЕДА. I ЧАСТ: ФЕНОМЕНОЛОГИЯ НА НЕВЕРБАЛНАТА КОМУНИКАЦИЯ.

Темата има за цел да запознае студентите с възможностите на невербалното поведение в професионална педагогическа среда чрез представяне на една относително нова изследователска перспектива със силно изразен приложен характер, датираща от 70-те години на 20 век. В I част от темата се анализира същността на невербалната комуникация и нейната феноменология.

ТЕМА 8: НЕВЕРБАЛНОТО ОБЩУВАНЕ В ПЕДАГОГИЧЕСКА СРЕДА. II ЧАСТ: СТРУКТУРА И ЕЛЕМЕНТИ НА НЕВЕРБАЛНИТЕ МОДАЛНОСТИ. МИНИМИЗИРАНЕ НА НЕГАТИВНИТЕ ЕФЕКТИ ОТ СОБСТВЕНОТО НЕВЕРБАЛНО ПОВЕДЕНИЕ НА УЧИТЕЛЯ.

Във II част от темата се представят структурата и обхватът на невербалните модалности. Проследява се взаимовръзката и динамиката между вербална и невербална комуникация в професията на учителя и се поставя въпросът за минимизиране на негативните ефекти от собственото невербално поведение. В резултат от предвидените учебни дейности по двете части на темата, студентите ще изградят реалистично разбиране за ролята и значението на невербалните компоненти в процеса на професионална педагогическа комуникация чрез демитологизирането на някои неточни «митологеми» за невербалното

общуване, ще развият сензитивност и умения за себerefлексия върху собственото невербално поведение в професионален контекст с цел минимизиране на неговите негативни ефекти в процеса на педагогическо взаимодействие в ученици, колеги и партньори на училищната организация.

ТЕМА 9: ПРОЯВЛЕНИЯ НА ЕМПАТИЯ И ЕМОЦИОНАЛНОСТ В ПЕДАГОГИЧЕСКОТО ОБЩУВАНЕ

Темата има за цел да запознае студентите с ключови стратегии за комуникация и ненасилствено (емпатично, но асертивно) отреагиране в някои от често срещани проблеми и критични ситуации на общуване на учителя с ученици и родители, като ги провокира са поставят началото на изграждане на гъвкав поведенчески репертоар за конструктивна професионална комуникация. В резултат от предвидените учебни дейности по темата студентите ще могат да разпознават успешните и неуспешните аспекти в използваните от тях самите стратегии за реагиране в критични и проблемни ситуации, като използват възможностите на афективния контрол и балансираната емоционална реакция, която осигурява комуникативната техника на Аз-посланието.

ТЕМА 10: УМЕНИЕТО ЗА СЛУШАНЕ КАТО КЛЮЧОВО КОМУНИКАТИВНО УМЕНИЕ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНО ПЕДАГОГИЧЕСКО ОБЩУВАНЕ

Темата има за цел да запознае студентите с основни концепции за същността и развитието на умението за слушане като базово комуникативно умение от изключителна значимост за публичните професии, каквато е и тази на педагога. Високо развитите рецептивни умения (за слушане) са фундаментът на успешната комуникация и са предпоставка за формирането и усъвършенстването на редица други ключови комуникативни умения като презентиране и себепредставяне, даване на обратна връзка, афективно и когнитивно контролиране на поведението в проблемни и критични ситуации, оказване на емпатия и подкрепа, решаване на спорове и конфликти, кооперативност и колаборативност с различни субекти и групи. В резултат от предвидените учебни дейности темата, студентите ще познават особеностите на ефективното слушане и бариерите, които могат да възникват в тази фаза от процеса на общуване; ще са в състояние да разграничават ефективното от неефективното слушане и ще могат да изградят собствени комуникативни стратегии за активно и отразяващо/рефлексивно слушане, което е изключително важно за учителската професия.

ТЕМА 11: ОБЩУВАНЕТО В ПРОФЕСИЯТА НА УЧИТЕЛЯ: ПОЗИТИВНА КОМУНИКАЦИЯ В ПРОДКРЕПА НА ДИСЦИПЛИНАТА В КЛАСНАТА СТАЯ

Темата има за цел да запознае студентите с концепции за най-честите прояви на нарушена дисциплина в училищен контекст, абстрахирани на базата на резултати от съвременни емпирични изследвания в тази област, да демитологизира определени есенциални «мъдрости» за дисциплината, за да формира критично отношение и себerefлексия у студентите, бъдещи учители, и да предложи за разбиране обзор на някои фундаментални подходи и модели за управление на дисциплината в ученическия клас през 20 век. В резултат от предвидените учебни дейности по темата, студентите ще могат да формират гъвкави и позитиви стратегии за превенция и справяне с дисциплинарни проблеми като се базират на управление на комуникационните процеси и интеракциите в ученическия клас чрез високо развито равнище на своята социална, респ. комуникативна компетентност.

ТЕМА 12: РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНО-КОМУНИКАТИВНАТА КОМПЕТЕНТНОСТ НА УЧИТЕЛЯ

Темата има за цел да запознае студентите със същността на конструкта социална компетентност и няколко конкретни подхода за неговото осмисляне и емпирично изследване. *В резултат от работата по темата* студентите ще познават основните подходи за изясняване същността на дискутирания конструкт и ще могат да анализират неговите измерения, както и да оценяват полезността от развитието на високо равнище на социална компетентност за своето професионално развитие и лична сфера на изява.

ТЕМА 13: СТИЛОВЕ И МОДЕЛИ НА ОБЩУВАНЕ В ПЕДАГОГИЧЕСКИ КОНТЕКСТ

Темата има за цел да запознае студентите със същността на конструкта комуникативен стил в професионален педагогически контекст чрез различни концептуализации и гледни точки. Дискутират се приликите и различията между стилове на общуване и стилове на преподаване. *В резултат от работата по темата* студентите ще могат да осъществяват рефлексия върху своите силни и слаби страни в общуването, формиращи техния специфичен комуникативен стил в педагогическа среда. Освен това ще имат възможност за опознаване на своите „слепи” петна по отношение на предпочитаните от тях водещи стратегии за комуникация чрез прилагане на операционален самооценъчен въпросник.

Основната цел на материалите и дидактическите задачи е осигуряване на познания в областта на човешкото общуване и разкриване на възможности за осъзнаване на своеобразието на педагогическото общуване чрез теоретични обобщения, сравнителни анализи, индивидуални и групови проекти за практическо изпълнение в онлайн среда. Курсът е наличен на платформата Мудъл, Център за дистанционно обучение към Факултета по Педагогика. Курсът може да бъде достъпен за запознаване и рецензии след регистрация в Moodle-платформата на Факултета по педагогика, СУ “Св. Климент Охридски”. Регистрацията и достъп до курса осигурява гл. ас. Стоян Съев – suev@yahoo.com.

9. Мизова, Б. Диагностика на аномалното развитие, електронен курс за

дистанционно/ смесено обучение <http://moodle.e-center.uni-sofia.bg/course/view.php?id=8> (2014) (приложени са описание на структурата и съдържанието на курса, служебна бележка за авторството и оценка на курса)

Резюме: Курсът включва електронни учебни материали (аудио лекции и учебни видео материали), допълнителни електронни ресурси и учебни задачи, осигуряващи цялостно обучението по избираемата дисциплината „Диагностика на аномалното развитие“ (спец. Педагогика). Курсът е разработен на основата на приета от Факултетски съвет учебна програма и е рецензиран в рамките на на проект BG051PO001-4.3.04/0011 „Повишаване на капацитета на академичния състав от педагогическите специалности на Софийски университет в проектиране, провеждане и осигуряване на качествено електронно дистанционно обучение” с ръководител проф. Румяна Пейчева-Форсайт.

Курсът съдържа въвеждаща част, 11 теми и заключителна части. Всяка от темите включва анотация на основните цели и проблеми, предвидени за усвояване в нейните рамки, както и допълнителни материали под формата на текстове, линкове към учебни материали, дидактически задачи, които да подобрят разбирането за многоаспектната детерминираност на развитието и механизмите за разгръщане и интегриране на психично съдържание в личността; да формират практико-приложни умения за подбор и използване на различни диагностични процедури и методи за открояване и оценяване на функционални, диференциални прояви на развитието в норма и абнорма. Темите са:

ТЕМА 1: СЪЩНОСТ, ФАКТОРИ, ОБЛАСТИ И ПЕРИОДИЗАЦИЯ НА РАЗВИТИЕТО

Темата има за цел да запознае студентите с централни въпроси, адресиращи човешкото развитие като интердисциплинарна област на изследване. Концептуализират се същността, основните фактори и детерминанти на развитието, отграничават се условно областите, по които се проследява развитието и се предлагат различни гледни точки към периодизацията на развитието презе жизнения цикъл. В резултат от работата по темата студентите ще изградят единна система от познания за основните теоретични интерпретации и постулати за развитието, ще могат идентифицират основните периоди в развитието през жизнения цикъл и процесите, които лежат неговата основа; ще познават взаимозависимостта на областите на развитието и ще оценяват адекватно влиянието и взаимното модифициране на биологичните и социо-културните фактори върху развитието.

ТЕМА 2: ИЗУЧАВАНЕ НА РАЗВИТИЕТО. СЪЩНОСТ И ОСНОВНИ ЗАДАЧИ НА ДИАГНОСТИКА НА РАЗВИТИЕТО ЗА ПСИХОЛОГИЧЕСКИ И ПЕДАГОГИЧЕСКИ ЦЕЛИ. ОСНОВНИ ДИАГНОСТИЧНИ ПРОЦЕДУРИ И МЕТОДИ.

Тази тема си поставя за цел да запознае студентите с валидни съвременни подходи, стратегии и методи за научно изследване на особеностите на развитието като интердисциплинарна област, както и да ги подпомогне в разбирането им на спецификата на диагностиката на развитието като научна област, основните ѝ задачи, процедурите за нейната реализация за психологически и педагогически цели.

В резултат от работата по темата студентите ще могат да открояват особеностите, силните и слабите страни на най-често използваните изследователски планове и методи за научно изследване на развитието. Ще познават същността и основните задачи на диагностиката на развитието, както и ще могат да описват етапите, процедурите и методите, чрез които се реализират диагностични изследвания на развитието за психолого-педагогически цели. Ще рефлектират критично върху етичните съображения при осъществяване на развитийни експлораторни и диагностични изследвания.

ТЕМА 3: НАУЧНИ ПЕРСПЕКТИВИ В ОБЯСНЕНИЕ НА РАЗВИТИЕТО В НОРМА И АБНОРМА. ЧАСТ I: ПСИХОДИНАМИЧНА ПЕРСПЕКТИВА.

Научното изследване на развитието започва от края на 19 и началото на 20 век. Ранните спекулативни наблюдения по въпросите за човешката промяна скоро са последвани от усъвършенствани, логични и консистентни теории и методи. Едно от направленията, което допринася за изясняване на фундаментални постулати на съвременната развитийна теория и за установяването на стабилна основа, на която днес стои областта от изследвания на развитието през жизнения цикъл, е психодинамичната или психоаналитичната перспектива. Темата има за цел да запознае студентите с централни въпроси и ключови концепции за развитието, предложени от видни представители на психодинамичното направление като Зигмунд Фройд, Алфред Адлер и Ерик Ериксън. Концептуализират и се търсят отговори на основополагащи въпроси, отнасящи се до развитието през призмата на това научно психологическо направление като: Как и защо хората стават такива, каквито са? Съществуват ли универсални стадии на развитие, които характеризират човешката промяна? Какви фактори и условия допринасят за нормалното развитие и кои са детерминантите на абнормното развитие?

В резултат от работата по темата студентите ще изградят единна концептуална рамка за начина, по който се обясняват особеностите на човешкото и в частност детското развитие през призмата на психоаналитичните (психодинамичните) теории като една от възможните перспективи към промяната в живота на човека. Ще могат да теоретично и практическо равнище да търсят и откриват аргументи в полза на тезата, че развитието през целия живот на човека е проекция на различни (понякога латентни и скрити, а друг път експлицитни) конфликти между неговата биологична същност и социалните очаквания, разрешаването на които детерминират способностите на личността да учи, да взаимодейства с околните и да се справя с тревожните изживявания.

ТЕМА 4: НАУЧНИ ПЕРСПЕКТИВИ В ОБЯСНЕНИЕ НА РАЗВИТИЕТО В НОРМА И АБНОРМА. ЧАСТ II: ПОВЕДЕНЧЕСКА ПЕРСПЕКТИВА И ТЕОРИЯ ЗА СОЦИАЛНОТО УЧЕНЕ.

След като психоаналитичната перспектива за обяснение на промяната и адаптацията в живота на човека придобива известност, изучаването на човешкото развитие е повлияно от много различно становище, зародило се в лоното на бихевиоризма през 20-те години на 20 век в САЩ.

Темата има за цел да запознае студентите с централни въпроси и основни понятия, чрез които класическият бихевиоризъм и неговите по-нови вариации обясняват човешкото развитие, представени в теориите на Б.Ф. Скинър и А. Бандура. Търсят отговори на основополагащи въпроси, отнасящи се до развитието през призмата на това научно направление като: Как по-възможно най-обективния начин да се изучава развитието? Как учат и се променят хората? Могат ли да бъдат стимулирани да заучават полезни и адаптивни за тях и обществото поведенчески модели, от една страна и дали могат да бъдат „отучавани“ от неадаптивни и вредни за тях поведения? При какви условия може да се случи това, кои са

ключовите фактори за промяна на поведението?

Като резултат от работата по темата студентите ще могат да идентифицират и посочват приносите и ограниченията на тази научна перспектива към широк спектър от проблеми на приспособяването и развитието, свързани с обуславянето и моделирането по посока на елиминиране на нежелателните и увеличаване на желателните поведения.

ТЕМА 5: НАУЧНИ ПЕРСПЕКТИВИ В ОБЯСНЕНИЕ НА РАЗВИТИЕТО В НОРМА И АБНОРМА. ЧАСТ III: КОГНИТИВНА ПЕРСПЕКТИВА.

От 20-те години на 20 век изследователите започват да обръщат все по-сериозно внимание на развитието от гледна точка на когнитивните феномени. Постепенно започва да се оформя широка сфера от когнитивни изследвания, водещи началото си от социалната психология, която сфера към средата на 20 век обединява в себе си различни влияния на когнитивните теории, основани на компютърните модели за интелекта (Проекта „Изкуствен интелект“) и формиращи днес една глобална и интедисциплинарна област, наричана когнитивна (невро)наука.

Темата има за цел да запознае студентите с централни понятия и теории в рамките на когнитивната перспектива като мислене, разсъждения, вземане на решения, етиологията на които феномени започва в ранна детска възраст. Фундаментален принос за това как учат, опознават света, конструират представи и идеи за него, как се развиват познавателно човешките същества имат две имена, представители на дискутираната перспектива – швейцарският психолог Ж. Пиаже и руският психолог Л. Виготски.

Като резултат от учебните дейности по темата студентите ще могат да разграничават, респ. съпоставят и сравняват двете гледните точки за развитието в рамките на тази перспектива – когнитивно-конструктивисткото и социално конструктивисткото, представени съответно в теориите на Пиаже и на Виготски. Обучаемите ще са в състояние да откриват проекции за образователната практика по посока очертаване ролята на педагога за стимулиране и разгръщане на детското познавателно развитие.

ТЕМА 6: НАУЧНИ ПЕРСПЕКТИВИ В ОБЯСНЕНИЕ НА РАЗВИТИЕТО В НОРМА И АБНОРМА. ЧАСТ IV: ХУМАНИСТИЧНА ПЕРСПЕКТИВА.

Хуманистичната перспектива утвърждава към средата на 20 век и се смята за трета по значимост „сила“ в психологията, което се стреми да разкрие същността на разнообразни феномени с био-психо-социална природа, в т.ч. развитието, наред с психоанализата и бихевиоризма. За разлика от психоанализата, която обяснява индивидуалното развитие от гледна точка на динамиката на биологичните инстинкти и интрапсихични конфликти и от бихейвиоризма, според който човешкото развитие е следствие от влиянието на средата и възпитанието върху индивида, хуманистичното направление заема една оптимистична позиция за ролята на самия човек по отношение на собствената си промяна и развитие през жизнения цикъл.

Темата има за цел да запознае студентите с фундаментални концепции за развитието в рамките на хуманистичния подход, които акцентират върху ролята на човека като активно, съзнателно и omnipotentно същество, което представлява творец на собственото си развитие. Ключови представители на това направление, повлияли изследователската перспектива, свързана с изследването на развитието през жизнения цикъл, са Ейбрахам Маслоу и Карл Роджърс с концептите си за творческия и актуализиращ потенциал на човека и с потребността от самоосъществяване, които организират всички онези негови сили от най-различен тип, чието взаимодействие и взаимно проникване определят онова траекторията на неговия път и развитие.

В резултат от учебните дейности по темата студентите ще могат да идентифицират основните детерминанти и условия на развитието в норма и абнорма през призмата на хуманистичния подход. Обучаемите ще са в състояние да оформят плуралистична гледна точка към жизнената промяна и развитие на човека като сравняват и оценяват теориите от четирите направления по отношение на основните развитийни принципи.

ТЕМА 7: ВАЖНИ МОМЕНТИ В ДЕТСКОТО РАЗВИТИЕ. ЧАСТ I: ПРЕНАТАЛНО

РАЗВИТИЕ И РАЗВИТИЕ ПРЕЗ МЛАДЕНЧЕСТВОТО.

Пренаталното развитие обхваща промените, които настъпват през периода от зачеването до раждането на човешкото бебе. Този, заедно с останалите етапи на развитие през детството са от ключово значение за формирането на зрял, биологически, психически и социално адаптиран и пълноценно функциониращ индивид.

Тази тема има за цел да запознае студентите с биологическите, психологическите и социални основи на пренаталния етап от развитието с акцент върху основополагащи факти, свързани със зачеването и вътреутробното развитие на организма, въздействието на психичното здраве и благополучие на майката върху правилното протичане на промените през този етап, както и с влиянието на редица допълнителни био-психо-социални фактори, чието действие е от съществено значение за пренаталното развитие и раждането.

Като резултат от учебните дейности по темата студентите ще могат да познават, назоват и описват основните събития, които се случват през пренаталното, вътреутробно развитие на организма. Ще са в състояние да идентифицират влиянието на т.нар. тератрогени – вредни агенти от средата, които причиняват увреждане през пренаталния период, както на други фактори, свързани с бъдещите родители и социалната среда, в която те съществуват.

ТЕМА8: ВАЖНИ МОМЕНТИ В ДЕТСКОТО РАЗВИТИЕ. ЧАСТ II: РАЗВИТИЕ ПРЕЗ РАННОТО, СРЕДНОТО ДЕТСТВО И ЮНОШЕСТВОТО.

Развитието през периода на детството и юношеството са от фундаментално значение за формирането на адаптиран в психосоциално отношение и пълноценно функциониращ индивид. Тази тема има за цел да запознае студентите с основните събития, които настъпват в областите на физическото, когнитивното, личностното и социо-емоционалното развитие през периодите на детството (с двата подетапа – ранно и средно детство) и юношеската възраст.

Като резултат от учебните дейности по темата студентите ще могат да идентифицират и описват развитийните характеристики и промени в трите посочени периода като на тази основа разпознават основни маркери на развитието в норма и абнорма. Като бъдещи диагностични на развитието и педагози студентите ще разбират и използват в своята практика ключови маркери за училищна готовност на детето в края на ранното и в началото на средното детство с цел да могат да планират и проектират индивидуалната учебна траектория на своите ученици, постъпващи в началния етап на основната образователна степен.

ТЕМА 9: ПСИХОЛОГИЧНИ И КЛИНИЧНИ ПОДХОДИ КЪМ ТЕНДЕНЦИИ В ЛИЧНОСТНОТО РАЗВИТИЕ В НОРМА И АБНОРМА.

Развитието на личността е изключително динамичен процес, който продължава през целия живот на човека. Неговата същност се изразява в придобиване и формиране на относително стабилни и устойчиви структури на характера, черти, утвърждаване на чувство за уникалност на собствената личност и себетъждественост (идентичност).

Тази тема има за цел да запознае студентите с две от основните перспективи към развитието на личността в норма и абнорма – психологическата и клиничната. В рамките на психологическата перспектива се дискутират основните концептуални направления към конструкта личност и нейното изследване – типологичното и диспозиционното, като се акцентира върху различни практико-приложни модели за изследване на личността и тенденциите в нейното развитие. В контекста на клиничната перспектива се представят и обсъждат основните типове абнормна личност и техните прояви. Студентите ще бъдат запознати с възможностите на някои стандартизирани методики в областта на личностовата диагностика.

Като резултат от учебните дейности по темата студентите ще могат в практически план да разпознават и анализират определени личностови проявления с техните корелати като се опират на научнообоснована основа в разбирането и концептуализирането на личността и нейното развитие.

ТЕМА 10: НОРМАЛНИ И АБНОРМНИ ТЕНДЕНЦИИ В ИНТЕЛЕКТУАЛНО-ПОЗНАВАТЕЛНОТО РАЗВИТИЕ.

Нарастването на когнитивните способности на индивида през жизнения му цикъл е един от най-забележителните аспекти в неговото познавателно съзряване и интелектуално развитие. Същността на тези процеси се свързва пряко с усъвършенстването на уменията за мислене и решаване на проблеми/задачи чрез способността за използване на мисловните операции и на езика.

Тази тема има за цел да запознае студентите с няколко важни момента, отнасящи се до диагностичните изследвания в предложената развитийна област. Първият от тях е свързан с концептуализацията на феномени като интелигентност и умствени способности и утвърдените научни подходи за тяхното обяснение. Вторият ключов момент адресира проблема за моделите и методите за изследване на интелигентността – техните силни страни и проблемите, които пораждат. От гледна точка на бъдещата професионална реализация на студентите в рамките на тази тема за тях ще е полезно да се запознаят с различни гледни точки към понятията стил на познание и стил на учене.

В резултат от учебните дейности по темата студентите ще могат в практически план да разпознават основни диагностични маркери на нормално и нарушено интелектуално функциониране въз основа познаването на различни валидни съвременни концепции към интелигентността, «плюсовете» и «минусите» при прилагането на стандартизирани и нестандартизирани методи за диагностика на интелигентността и умствените способности.

ТЕМА 11: ЕМОЦИОНАЛНО РАЗВИТИЕ И АБНОРМНИ АФЕКТИВНИ ПРОЯВИ.

Емоционалното развитие е един от най-важните и сложни аспекти на промяната, която съпътства човека в хода на неговия живот. Част от човешката емоционална сфера има биологично детерминиран характер (нека си припомним т.нар. базисни емоции, които никога не ни е научавал да изпитваме), но от друга страна културата и социалната среда, в която функционираме се оказват от ключово значение за овладяването на уникални модели на чувстване и реагиране спрямо себе си и другите около нас.

Нарушенията в овладяването и извяването на определени афекти препятсват постигането на интрапсихичен баланс и адаптираност към заобикалящата ни среда. Тези нарушения се известни като абнормни афективни прояви – тази тема има за цел да запознае студентите, избрали този курс, именно с тях. Най-често срещаните прояви на нарушения в нормалното афективно функциониране и развитие, наричани още бичове на нашето съвремие, се свързват с явления като тревожност, депресивни изживявания и дезактивация, обосновани или иррационални страхове, отчаяние и загуба на жизнен тонус и перспектива.

Като резултат от учебните дейности по темата студентите ще могат да анализират характеристиките и компонентите на емоционалната сфера на личността. Ще могат да разбират и идентифицират различни нюанси в измененията на емоционалния фон на личностно функциониране. В практически план те ще са в състояние да отграничават основни психологически и клинични диагностични маркери за нарушено афективно функциониране и ще могат да прилагат операционални (кратки) и стандартизирани методи за откриване и оценка на абнормни афективни прояви.

Основната цел на материалите и дидактическите задачи е осигуряване знания за различни психологически концептуализации и перспективи относно закономерностите, детерминатите, факторите и механизмите на развитието в съпоставителен план. Онлайн дейностите и задачите по тази дисциплина са насочени към формиране на цялостна «екологична» перспектива към процесите на развитие през целия жизнен цикъл на човека с фокус върху измерването и оценяване на различни прояви в норма и абнорма в психомоторен, когнитивен, личностен и социо-културен план. Курсът е наличен на платформата Мудъл, Център за дистанционно обучение към Факултета по Педагогика. Курсът може да бъде достъпен за запознаване и рецензии след регистрация в Moodle-платформата на Факултета по педагогика, СУ “Св. Климент Охридски“. Регистрация и достъп до курса осигурява гл. ас. Стоян Съев – suev@yahoo.com.

СТУДИИ

10. Мизова, Б. (2015). Стил на общуване на учителя и подходи за неговото изследване. Списание Реторика и комуникации, бр. 17, 26 стр. ISSN 1314-4464, www.rhetoric.bg

Резюме: В студията се изяснява концептът стил на общуване и се прави кратък анализ на основни подходи за изучаването му с фокус върху две основни традиции при концептуализацията – едната, ориентирана към разглеждане на стила на общуване като проекция на повтарящи се поведенчески модели, присъщи за даден човек и другата, интерпретираща стила като производен на стабилни характеристики на личността. В резултат на обзорен преглед на емпирични изследвания в педагогически контекст се очертава полезността на конструкта стил на общуване при изучаване на спектъра от професионални компетентности (една, от които е социалнокомуникативната компетентност) на учителя като важен фактор за организиране и осъществяване на ефективно обучение. В допълнение към това се очертава съдържателната същност на понятието чрез съпоставянето му с други често използвани педагогически термини като стил на ръководство на учителя и стил на преподаване.

11. Мизова, Б. (2015). Особенности на педагогическото общуване в училищна среда: резултати от емпирично изследване чрез анализ на случаи. Годишник на Факултета по Педагогика на СУ” Св. Климент Охридски”, книга Педагогика, том. 108/2015 г., ISSN 0861 – 8291 (под печат)

Резюме: В студията се прави кратък обзор на състоянието на изследванията в областта на педагогическото общуване български и англосаксонски контекст. Очертават се основни резултати от изследване със смесен тип изследователска стратегия, базирана на анализ на случаи (N=69), изведени чрез наблюдение в реална училищна среда. Акцентът е върху идентифицирането на проблемни сфери на нарушено педагогическо общуване, както и върху открояване на потребностите на самите учители от повишаване на тяхната компетентност за общуване с учениците в контекста на училищното обучение. В резултат на емпиричното количествено-качествено изследване са идентифицирани пет области на нарушено педагогическо общуване, в които е наложително да се предложат конкретни инструменти и решения, които да подпомогнат учителите в тяхната практическа дейност в училищен контекст.

Използваната литература включва 18 източника, от които 12 на латиница. В текста са представени 8 таблици.

12. Баракян, Г. и Б. Мизова (2011). Предизвикателства и алтернативи в практиките по превенция на употребата на психоактивни вещества. Четири гледни точки. София, 28 стр., ISBN 978-954-8587-10-5

Резюме: В студията се представя анализ на основните резултати от проведено качествено емпирично изследване по проблемите на превенцията на употребата и злоупотребата с психоактивни вещества сред учениците, подкрепено от Превантивно-информационния център по проблемите на наркоманиите – София. Изследването е продължение на поредица количествени проучвания по темата, осъществени в рамките на международен проект „Младежта в Европа – Програма за превенция на употребата на наркотици”. С цел по-задълбочено проучване на мненията, нагласите, отношенията и очакванията към програмите

за превенция на употребата и злоупотребата с психоактивни вещества на самите потребители на тези програми, е реализирано изследване чрез метода на фокус групите с четири целеви групи – учители, родители, ученици и студенти. Някои от основните изводи от изследването са в следните насоки: 1) дейностите по превенция в училищен контекст не трябва да се афишират като специални занимания по превенция на употребата и злоупотребата на психоактивни вещества, а да са естествено интегрирани в училищните и извънучилищните занимания; 2) според мнението на всички групи изследвани лица, основни предпоставки за успеха на превантивните въздействия се крият в тяхната цялостност, системност и непрекъснатост; 3) необходимо е по-широко застъпване на консултативния и фасилитиращия подходи в превенцията, а не на директивния и морализаторския; 4) интересно предложение (идващо от страна на студентите и учениците) във връзка със структурирането на превантивните програми е те да се обвържат с менторството и наставничеството на учениците от страна на хора, близки до тяхната възраст – например, студенти и други успели в живота млади хора.

СТАТИИ В СПИСАНИЯ

13. Бакрачева, М., Мизова, Б. (2015). Изследователска рамка за изучаване на идентичността. – Военен журнал бр.1/2015, стр. 47-60, Военно издателство., http://rnda.armf.bg/wp-content/uploads/000s/Vj/VG_br-1-2015.pdf

Резюме: В статията се прави кратък обзор на различни подходи към концептуализирането на идентичността. Дискутират се въпроси за същността и спецификите при формирането за националната и европейската идентичност в български контекст и се представят накратко резултати от собствени изследвания в тази насока. Относително нов момент в изследването на идентичността и по-конкретно на националната е нуждата да се отчитат особеностите на съвременната епоха, която се отличава с изключително висока динамика по отношение на миграционните процеси и движението на хора и капитали. Съобразяването на изследванията със специфичността и динамизма на силите, които влияят върху формирането на регионалните, националните и наднационалните идентичности днес е необходимо условие за научна коректност и постигане на задълбочено разбиране на сложен, многоизмерен и платичен конструкт, какъвто е идентичността.

Използваната литература включва 25 източника, от които 5 на кирилица и 20 на латиница. В текста са включени 4 графики, илюстриращи емпирични резултати.

14. Мизова, Б. (2014). Методи за изследване на социалната компетентност за педагогически и психологически цели. – Списание на СУ за образователни изследвания, бр.3, 13-25., ISSN 1314-8753, http://journal.e-center.uni-sofia.bg/site/wp-content/uploads/downloads/2014/09/2_Mizova_Bistra_SUJER_2014_3.pdf

Резюме: В статията се представят валидни от съвременна гледна точка позиции към проблема за изследване на социалната компетентност и типологията на основните методи за нейното измерване. Очертават се основни резултати от метааналитичен обзор на инструменти (N=31), използвани в български и англосаксонски контекст за изследване на социалната компетентност и отделни нейни аспекти. Акцентът е върху анализа на взаимовръзки между тип оценяване, способ за събиране на данните, операционални дименсии на социалната компетентност като проследявани характеристики на анализирания инструмент и възрастта, за която е предназначено измерването на социалната компетентност чрез тях. В заключение, това, което изглежда безспорно при изследването на социалната компетентност е многообразието на концептуални и операционални модели на този конструкт, които във времето непрекъснато са доразвивани, разширявани, критикувани и допълвани. Също толкова отворен и плуралистичен е спектърът от възможности за емпирично измерване и оценка на този тип компетентност. Всички тези алтернативи се свързват както с традиционни изследователски методи и измерителни инструменти, така и с нови моменти, произтичащи от приложението на

съвременните мултимедийни, базирани на интернет технологии.

Използваната литература включва 16 източника, от които 1 на български и 15 на английски език.

15. Мизова, Б., М. Петкова (2015). Личностни детерминанти на социалната компетентност при педагогически специалисти. Сп. Психологични изследвания, Vol. 18, бр.1, 2015 г., с.41-48 Акад. Изд. „Проф. Марин Дринов”, ISSN 1311-4700.

Резюме: В статията се представят резултати от първоначално и експлораторно по своя характер проучване на взаимовръзките между някои стабилни личностни характеристики и социалната компетентност на действащи и бъдещи учители (N=71). Констатира се, че доброжелателността и съзнателността като личностни диспозиции са предиктори на социалната отговорност, справянето с конфликти, способността за коопериране и инициативността като компоненти на социалната компетентност. Невротизмът, от своя страна, влияе негативно върху утвърждаването и развитието на такива аспекти на социалната компетентност като способността за автономна изява и проактивността, и уменията за справяне с конфликти.

Използваната литература включва 19 източника, от които 8 на кирилица и 11 на латиница.

16. Мизова, Б. (2014). Проучване на потребностите на учители от развитие на компетенции в областта на педагогическото общуване. Сп. Образование, бр. 3, стр.116-127, ISSN: 0861-475X

Резюме: В статията се докладват резултати от емпирично проучване на потребностите на настоящи и бъдещи учители от развитие на професионална компетентност в областта на педагогическото общуване чрез процедура на оценяване на 13 теоретично абстрахирани компетенции по критерия „важно за моята настояща/бъдеща работа”. Изследването показва че всички 13 аспекта се оценяват от висок относителен дял респонденти като изключително и по-скоро важни за тяхната професионална дейност. Тези резултати позволиха класифицирането на компетенциите чрез ранжиране в два отчетливи клъстера. В ядрото от компетенции, наречени „ключово важни” попадат 7 аспекта като компетенции за прилагане на комуникативни стратегии в подкрепа на ученето на учениците, за себеутвърждаване и налагане на личен авторитет на учителя, знания и умения за вариране с разнообразни организационни форми в процеса на обучение, компетенции за справяне с поведенчески проблеми, знания и сензитивност на учителя за собствения комуникативен стил и др. В „периферията” от компетенции по педагогическо общуване, назовани *кълъстър „важни”* се натрупват останалите 6 оценявани компетентностни аспекта като знания и умения за управление на динамиката на междуличностните взаимоотношения в класната стая, презентационни умения на учителя, умения за адаптиране на преподаването към когнитивния стил на учениците, знания и умения за осъществяване на межкултурна комуникация в обучението и др.

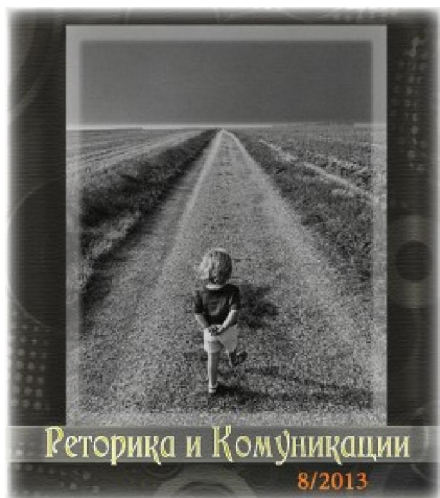
Използваната литература включва 6 източника, от които 2 на български и 6 на английски език.

17. Мизова, Б., Стойчева Кр. (2014). Изследване на връзката стилове на учене и индивидуални характеристики в горна училищна възраст. Списание на Софийския университет за образователни изследвания, бр.2, 2014, 30-45, ISSN 1314-8753, http://journal.e-center.uni-sofia.bg/site/wp-content/uploads/downloads/2014/08/2_Bistra_Mizova_Kristiana_Stoicheva_SUJER_2014_2_ED.pdf

Резюме: В статията е направен кратък теоретичен анализ на понятията учене и стил на учене с фокус върху обзорно представяне на съвременни обяснителни модели на стиловете на учене от педагогическа и психологическа гледна точка. Докладвани са резултатите от проведеното емпирично изследване, посветено на търсенето на взаимовръзки между стиловете на учене в контекста на четиридименсионалния модел на Фелдер-Соломан (1991);

2008) и определени индивидуални характеристики на учениците (N=140) в горна училищна възраст като избор на тип училище и учебен профил в него и техния пола. На база на получените резултати се верифицират определени статистически значими връзки между стиловете на учене и типа училище, респ. учебен профил и не се потвърждава корелацията на стила на учене с пола на изследваните лица.

Използваната литература включва 16 източника, от които 7 на български и 9 на английски език.

18. Мизова, Б. и кол. (2013). Изследователски гледни точки към проблема за социално-комуникативната компетентност на педагогическите специалисти. Реторика и комуникации, електронно научно списание, бр. 8., април 2013 г.- достъпно на адрес: <http://rhetoric.bg/>;

Резюме: Социалната компетентност и комуникативната като интегрален нейн аспект привличат интереса на изследователите от социалните и поведенчески науки от няколко десетилетия. Въпреки че липсва общо приета дефиниция на конструкта, той е релевантен за обозначаване на човешкия потенциал и способности за адаптивно функциониране в разнообразни видове контекст и среди – семейство, училище, професионална дейност, обществото като цяло и през целия жизнен цикъл – в детска, млада и зряла възраст. В статията се очертава ключовото място на социално-комуникативната компетентност в спектъра от значими професионални компетентности на педагога (учителя). Представят се резултати от две емпирични изследвания по темата. В първото от тях се измерват и оценяват седем значими аспекта на социалната компетентност при педагогически специалисти като за целта се използва българска модифицирана и адаптирана версия на швейцарската самооценъчната скала на Frey и Balzer (2005, 2007). Второ изследване се фокусира по-детайлно върху един конкретен аспект от социалната компетентност на учителите, а именно способността за справяне с конфликтни ситуации чрез проучване на техните предпочитания и избор на водеща комуникативна стратегия в проблемни ситуации.

19. Мизова, Б. (2012). Подходи и модели за изследване на социалната компетентност за целите на психолого-педагогическата диагностика, сп. Педагогика, Том 84, бр.7/2012, с.1063-1075, ISSN 0861-3982

Резюме: Какво е се крие зад конструкта социална компетентност, как би могъл да се използва за целите на психолого-педагогическата диагностична практика? Трудността да се отговори на тези въпроси произтича от многобройните препятствия пред изследователите от социалните и поведенчески науки, свързани с осмислянето, операционализацията и измерването на социалната компетентност на различни етапи във възрастовото развитие и в непрекъснато променящия се глобален и локален социален контекст. В статията се прави обзор на теоретични подходи и операционални модели за разбиране на социалната компетентност, които биха могли да послужат за практико-приложни педагогически и психологически цели при нейното изследване.

Използваната литература включва 22 източника, от които 4 на кирилица и 18 на латиница.

20. Мизова, Б. (2012). Комуникация в подкрепа на дисциплината в ученическия клас. -Реторика и комуникации (електронно научно списание), бр. 3/2012, ISSN 1314-4464; достъпно на <http://rhetoric.bg/>;
Резюме: Проблематиката, свързана с училищата дисциплина запазва във времето своята актуалност и значимост като изследователско поле от фундаментално и приложно значение за педагогическата наука. В статията се систематизират най-честите прояви на нарушена дисциплина в училищен контекст, абстрахирани на базата на резултати от съвременни емпирични изследвания в тази област. Представят се основни подходи към управление на дисциплината, произхождащи от различни педагогически и психологически традиции през 20 век. Прави се опит за очертаване на рамката на един интегративен модел в подкрепа на дисциплината, който се базира на идеята за управление на комуникационните процеси и интеракциите в ученическия клас чрез високо развита социална, респ. комуникативна компетентност на учителя.

Използваната литература включва 23 източника, от които 9 на кирилица и 14 на латиница.

21. Стойцова, Т., Мизова, Б. (2008). Специфика на междупоколенческата комуникация: малко теория. - Българско списание по психология, бр. 1-4, с.408-414. С., , ISSN 0861-7813

Резюме: Публикацията представя теоретична рамка за изучаване на проблематиката за комуникацията между поколенията. Прави се кратък обзор на някои основни измерения на концепта възраст и се анализират неговите проекции в начините на взаимодействие между хората от различни възрасти. Детайлно се дискутират често използвани комуникативни и поведенчески стратегии за общуване с представители на различни от собственото поколение възрасти. Тези стратегии могат да актуализират специфични схеми и стереотипи като по този начин се превръщат или в бариери срещу постигането на взаимно разбиране между генерациите, или подкрепят успешното развитие на междупоколенческата комуникация.

Използваната литература обхваща 11 източника, един от които на кирилица и 10 на латиница.

22. Мизова, Б., Бакалова, Д. (2005). Агресията – бариера в междуличностното общуване. сп. Психологични изследвания, Vol., кн. 3, 95 – 101, С. , *Акад. Изд. „Проф. Марин Дринов”* ISSN 1311-4700

23. Резюме: Проблемът за агресията в междуличностните отношение е изключително значим и актуален за българското общество през последните десетилетия заради актовете на насилие (особено сред подрастващите и младите хора), на които сме свидетели почти всекидневно. В статията се обсъждат природата, функциите и проявленията на различните форми на агресия – вербална и физическа, активна и пасивна, директна и индиректна, проявявани в интерперсоналните отношения. В рамките на феноменологичния подход са анализирани т.нар. агресивни стилове на

общуване с фокус върху връзката между вербалните и невербални поведенчески модели, които лежат в тяхната основа.

СТАТИИ В СБОРНИЦИ И ДРУГИ

24. Мизова, Б. и кол. (2015) Обучението на персонала в контекста на продължаващата квалификация на специалистите в бизнес организации. В: Сб. Илиева, Сн. (Съст.) (2015) Лидерство и организационно развитие, Университетско издателство „Св. Климент Охридски”, С., 2015 г., ISBN 978-954-07-3946-5, с. 369-377 Достъпно на: http://press-su.com/public ftp/incoming/62/895/Sbornik_full Book.pdf

Резюме: В публикацията се изяснява ролята и значението на обучението на персонала за продължаващото образование и повишаването на квалификацията на специалистите в работна среда. Обучението на персонала се разглежда като квалификационна дейност в контекста на идеята за учене през целия живот. В доклада са представени резултати от емпирично проучване на актуалните практики и форми, свързани с обучението на персонала в бизнес организации през погледа на специалисти по управление и развитие на човешките ресурси. Анализират се основни тенденции, свързани с начините за оценка на потребностите от надграждаща квалификация на служителите, техните предпочитанията и заявките по отношение развитието на ключови професионални компетентности и умения. Дискутират се също механизмите на планиране и реализиране на обученията, като част от стратегиите за управление на човешките ресурси в организациите.

24. Мизова, Б. (2013). Адаптация и апробация за български условия на метод за оценка на социалната компетентност на педагогическите специалисти. В: Сборник с доклади от конференция на Факултета по педагогика на СУ на тема „Детето във фокуса на педагогическото взаимодействие и социалната работа” - 23-24 ноември, 2012, София, 544-554, ISBN 978-954-07-3522-1

Резюме: В публикацията се представят първични резултати от психометричния анализ и приложението на българска модификация на швейцарската скала за оценка на социалната компетентност на Frey и Balzer (2004, 2005, 2007). Методът се използва за измерване и оценка на седем ключови аспекта на социалната компетентност в областта на т.нар. помагачи и комуникативни професии. Апробационното изследване за български условия е осъществено в извадка от 120 студенти, подготвящи се в бакалавърски и магистърски програми на Факултета по педагогика на Софийския университет „Св. Климент Охридски”.

Използваната литература включва 7 източника, от които 3 на кирилица и 4 на латиница. Резултатите от емпиричното изследване са представени в 6 таблици.

25. Mizova, B., Bakracheva, M. (2012). Specifics of National and European Identity of Bulgarian Adolescents. In: Nikolaeva, S., Mulcahy, C., Scanlon, G. (Eds.) Towards transformative education. A multidisciplinary perspective on research and practice in Bulgaria and Ireland, Sofia, p. 85-93, ISBN 978-954-490-352-7.

Резюме: В публикацията се анализира актуалният проблем за изграждането на национална и европейска идентичност на българските юноши и младежи. В условията на обща несигурност, подсилена от финансова криза, българските юноши са изправени пред предизвикателството да направят своите житейски избори и заедно с това да определят своята национална принадлежност. След присъединяването на България към ЕС, изграждането и стабилизирането на националната идентичност протича до голяма степен паралелно с изграждането на европейската идентичност. Проведеното сред 243 български юноши и младежи емпирично изследване с водеща количествена изследователска стратегия показва интересни резултати, които могат да бъдат обобщени в следните три основни извода: 1) българските юноши, които не са направили твърди избори и нямат силна обвързаност с

„българското”, отлагат избора и на обвързаност с „европейското”; 2) българските юноши са склонни да удължават периода на експериментиране и изучаване на възможностите в процеса на самоопределяне и обвързване с „националното” без да се ангажират с трайни и стабилни избори в тази насока и 3) подобна на тенденцията от извод 2 и тази, която се наблюдава по отношение на идентификацията на изследваните български юноши с „европейското”.

26. Мизова, Б., Бакрачева М. (2012). Специфика на националната и европейската идентичност на българските юноши. В: Мълкахи К., Николаева С., Скенлън Дж. (Съст.), Към трансформиращо образование. Мултидисциплинарен поглед към изследванията и практиките в България и Ирландия, с. 187-193, ISBN 978-954-490-343-5 (статията е превод на материала, посочен под № 25 в настоящия списък. Двата материала са публикувани в самостоятелни сборници на български и на английски език).

Резюме: В публикацията се анализира актуалният проблем за изграждането на национална и европейска идентичност на българските юноши и младежи. В условията на обща несигурност, подсилена от финансова криза, българските юноши са изправени пред предизвикателството да направят своите житейски избори и заедно с това да определят своята национална принадлежност. След присъединяването на България към ЕС, изграждането и стабилизирането на националната идентичност протича до голяма степен паралелно с изграждането на европейската идентичност. Проведеното сред 243 български юноши и младежи емпирично изследване с водеща количествена изследователска стратегия показва интересни резултати, които могат да бъдат обобщени в следните три основни извода: 1) българските юноши, които не са направили твърди избори и нямат силна обвързаност с „българското”, отлагат избора и на обвързаност с „европейското”; 2) българските юноши са склонни да удължават периода на експериментиране и изучаване на възможностите в процеса на самоопределяне и обвързване с „националното” без да се ангажират с трайни и стабилни избори в тази насока и 3) подобна на тенденцията от извод 2 и тази, която се наблюдава по отношение на идентификацията на изследваните български юноши с „европейското”.

Използваната литература включва 9 източника, от които 2 на български и 7 на английски език.

27. Мизова, Б. (2011). Педагого-психологически специфики на масмедийните въздействия върху формирането и развитието на подрастващите: избрани фрагменти, В: Сб. от педагогическо-медийни публикации (двуетичен: сръбско-български) “Детето и медиите”, изд. Югпрес-Лесковац, Ниш, с. 155-160, ISBN 978-86-88789-00-4.

Резюме: В статията се тематизира проблемът за педагогическите измерения на масмедийната комуникация. Анализира многоаспектната роля на средствата за масова комуникация като значима социална институция със сериозно влияние в процеса на социализация, възпитание и формиране на подрастващите. Прави се кратък обзор на т.нар. четири медиаморфози, описващи спецификите в развитието на СМК. Открояват се и се аргументират от педагогическа гледна точка позитивите и негативите във влиянието на медиите и техните послания върху формирането на младата личност.

Използваната литература включва 8 източника на кирилица.

28. Бакалова, Д., Бакрачева, М. и Мизова, Б. (2009). Себепредставяне и управление на Аз-образа на юношите в сайтове за социални мрежи. В: Приложна психология и социална практика, Варна, 180-191, ISBN 1314-0507

Резюме: В публикацията се дискутира проблемът за динамичното развитие на разнообразни и гъвкави форми на комуникация, основани на новите информационни и комуникационни технологии. Високата активност (най-вече от страна на юношите и младежите) в сайтове за социални мрежи (СММ) през последните години поражда интердисциплинарен интерес към спецификата на общуването в тях. Фокус на статията е

въпросът за себепредставянето и управление на Аз-образа в социалните мрежи във връзка с особеностите на компютърно опосредстваната комуникация, мотивите на Интернет потребителите и техните индивидуалните особености.

Използваната литература обхваща 28 източника, от които 27 на латиница.

29. **Мизова, Б. и Бакрачева, М. (2008). Психологични ефекти и етични измерения на медийната реалност. В: Петрова, Е (съст.), 2009, Моралът в българските медии, Сборник материали от VI Конференция на ИФИ, секция Етика, София, 199-205, ISBN 978-954-92145-6-7**

Резюме: В публикацията се анализира ролята на медиите в съвременните общества върху индивидуалното поведение и познавателната рамка на личността, и върху фасилитирането на ключови социални процеси. Способността на масмедииите да отразяват различни сегменти от социалната действителност е колкото позитивен, толкова и криещ възможни опасности феномен. Масмедииите притежават потенциал да влияят по специфичен, индиректен, а понякога и социално неприемлив начин чрез подбора и представянето на информацията. На индивидуално равнище това оказва влияние върху възприятията и нагласите на отделния човек, а на социално – върху процесите на формиране на общественото мнение. Всичко това повдига въпроса за етичните измерения на въздействието, обусловено от средствата за масова комуникация като значима социална институция. Като заключение от предложения анализ са очертани няколко основни принципа, които ще помогнат за издигането на медиите до едно по-етично и обществено полезно равнище на функциониране.

Използваната литература обхваща 13 източника, от които 4 на кирилица и 9 на латиница.

30. **Стоицова, Т. и Мизова, Б. (2005). Семиотика на комуникативното послание. В: Сборник научни доклади, III Национален конгрес по психология, София, 28-30 октомври, том I, 263-268, ISBN: 954-638-137-3**

Резюме: В процесите на междуличностно общуване (в т.ч. и педагогическо) комуникативността на посланията придобива важни измерения, които се проектират в когнитивната, афективната, оценъчната и поведенческата страна на интеракциите. Във фокуса на доклада е проблемът за семиотичната същност на комуникативното послание и неговата четириизмерна структура, включваща информационно-съдържателен, афективно-оценъчен, себепредставящ и апелативен компонент. Всяка послание, обменено в комуникацията, може да се разглежда като „пакет” от символи, който характеризират потребностите, чувствата, нагласите и интенциите на всеки човек и достигат до партньора в общуването посредством специфични вербални и невербални символи и знаци.

Използваната литература включва 14 източника – 6 на кирилица и 8 на латиница.